

Ministerie van Klimaat en Groene Groei
T.a.v. minister Drs. S.Th.M. Hermans
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum 7 januari 2026
Betreft Derde adviesbrief, tevens tussenbalans van de gebiedsverbinder van het Rijk-Regiopakket
Zeeland aan de minister van Klimaat en Groene Groei

Hooggeachte mevrouw Hermans,

1. Inleiding en doel brief

Op 28 juli 2025 heb ik mijn tweede brief met bevindingen als gebiedsverbinder gedeeld¹. In deze brief heb ik geadviseerd dat de betrokken kernteampartijen - het ministerie van Klimaat en Groene Groei, de provincie Zeeland en de gemeenten Vlissingen, Terneuzen en Borsele - oog moeten blijven houden voor de behoefte van buurgemeenten om betrokken te blijven bij de voortgang van het Rijk-Regiopakket, het vormen van een gezamenlijke informatiedeling en het afstemmen van de participatietrajecten en bijbehorende verwachtingen. Aanvullend heb ik op 2 september 2025 de regionale uitgangspunten gedeeld met de gemeenten Vlissingen, Terneuzen en Borsele en de provincie Zeeland als handreiking voor hun participatietrajecten.

Met deze brief informeer ik u over de voortgang in de afgelopen periode, de stand van zaken ten aanzien van de opvolging van mijn eerdere adviezen, mijn aanvullende bevindingen en de te verwachten vervolgstappen.

2. Stand van zaken en observaties

Naar aanleiding van de publicatie van mijn tweede adviesbrief en de brief met de regionale uitgangspunten heb ik het afgelopen half jaar samen met het kernteam de werkzaamheden voortgezet om het Rijk-Regiopakket nader vorm te geven. Het kernteam heeft gewerkt aan het verkrijgen van een gezamenlijk beeld van de contouren van het (voorlopig) Rijk-Regiopakket door onder andere werkbezoeken en presentaties van referentietrajecten en -projecten. Ook heb ik in deze periode de betrokken bestuurders, raden en staten tijdens een bijeenkomst geïnformeerd over het Rijk-Regiopakket, waarbij er een open gesprek werd gevoerd over de vragen en dilemma's die spelen in de regio. Verder heb ik kennisgemaakt met - de beleidsdeelneming in oprichting - Nucleaire Energie Organisatie Nederland B.V. (NEO NL). Deze organisatie heeft als doel het (doen) bouwen en (doen) exploiteren van kerncentrales en kernreactoren in Nederland, alsmede de voorbereiding daarvan, onder meer ten bate van het publieke belang van de energievoorziening in Nederland². Gezien de belangrijke rol die NEO NL in de nabije toekomst zal hebben, zal deze partij ook een rol gaan spelen bij de totstandkoming en nadere uitwerking van het Rijk-Regiopakket. Vanwege de complexiteit van het vormgeven van het Rijk-Regiopakket hebben de kernteampartijen diverse vraagstukken met elkaar besproken en is voormalig Rijksbouwmeester Floris Alkemade gevraagd om vanuit een ruimtelijk perspectief mee te denken over de positionering van het Rijk-Regiopakket.

¹ https://www.zeeland.nl/sites/default/files/digitaalarchief/IB25_2f737654.pdf

² <https://open.overheid.nl/documenten/14ec9eb5-aa3f-4ee1-acc0-7c3d1fb4ae31/file>

Proces en inhoud Rijk-Regiopakket

Het opstellen van een Rijk-Regiopakket is een complex traject met veel betrokken partijen, waarbij uiteenlopende verwachtingen bestaan over de uiteindelijke inhoud van het pakket. Tijdens de overleggen met het kernteam zijn diverse dilemma's met elkaar gedeeld, onder andere over de inhoud, governance en detailniveau van het pakket. Het kernteam zal deze thema's in de komende periode verder uitwerken. Deze gesprekken vinden plaats tegen de achtergrond van een kabinetswissel en de aankomende gemeenteraadsverkiezingen op 18 maart 2026. Het feit dat essentiële informatie op dit moment nog niet beschikbaar is, zoals de locatiekeuze, de technologieleverancier en welk ontwerp gekozen wordt, heeft impact op welke afspraken concreet kunnen worden gemaakt in het (voorlopig) Rijk-Regiopakket.

Daarnaast kent het Rijk-Regiopakket veel raakvlakken met andere trajecten met een eigen uitvoeringsagenda, zoals Zeeland 2050, NOVEX en de andere grootschalige (energie)projecten in de regio als VAWOZ 2031-2040 en de hoogspanningsverbinding 380kV Zeeuws-Vlaanderen. Het kernteam kijkt daarom nadrukkelijk op welke wijze het Rijk-Regiopakket gepositioneerd kan worden binnen de grote ruimtelijke en maatschappelijke opgaven van Zeeland, opdat de diverse trajecten elkaar kunnen versterken. Voormalig Rijksbouwmeester Floris Alkemade heeft het kernteam in dit kader geadviseerd om de Zeeuwse identiteit, trots en het toekomstperspectief van Zeeland 2050 te benutten om de onderwerpen binnen het Rijk-Regiopakket verder te concretiseren. De afspraken uit het Rijk-Regiopakket zullen bijdragen aan de realisatie van dit toekomstperspectief.

Ook kijkt het kernteam Rijk-Regiopakket naar de uitvoering van diverse referentieprojecten en trajecten, om lessen te trekken over de inhoud, de opzet en de manier waarop deze worden uitgevoerd. Hier is onder andere gekeken naar Wind in de Zeilen³, Nij Begun⁴ (Parlementaire Enquête Aardgaswinning Groningen) en Hinkley Point C⁵. Het recente bezoek van het kernteam aan Hinkley Point C ondersteunt het belang om nú al na te denken over de nalatenschap van de verschillende initiatieven rond de bouw van de kerncentrales en te zorgen voor een duidelijke (interbestuurlijke) governance. Elke fase van de bouw kent eigen behoeften, wat vraagt om flexibiliteit in het maken van afspraken en planning. Daarnaast zijn (datagedreven werken op) thema's als huisvesting, duidelijke gedragsregels en transparante communicatie met de omgeving met blijvende aandacht voor de fysieke en mentale gezondheid van de (tijdelijke) inwoners belangrijke onderwerpen. Deze lessen nemen we mee in het vervolgproces van het komen tot een (voorlopig) Rijk-Regiopakket.

Ik heb in de afgelopen periode verschillende signalen ontvangen dat de betrokken partijen behoefte hebben aan een concreter beeld van het Rijk-Regiopakket. Ik begrijp deze wens volkomen. Tegelijkertijd constateer ik dat er op dit moment nog geen gedetailleerde vooruitblik gegeven kan worden richting het Rijk-Regiopakket, omdat essentiële informatie pas later beschikbaar komt. Het kernteam werkt zorgvuldig aan het (voorlopig) Rijk-Regiopakket, waarbij de belangrijke beslismomenten in de projectprocedure (de ontbrekende voorlopige locatiekeuze en de keuze voor de technologieleverancier) kaderstellend zijn voor de nadere inhoud en uitvoering van het Rijk-Regiopakket.

De bouw van de kerncentrales, het vormgeven én uitvoeren van het Rijk-Regiopakket vragen om een lange adem van alle betrokkenen. Voor partijen die al langer bij het vraagstuk betrokken zijn, vraagt dit geduld, terwijl het voor de recent aangehaakte partijen juist vraagt om versnelling. Ik realiseer me tegelijkertijd dat de inwoners en bestuurders betrokken bij de participatietrajecten van de gemeente Borsele en de provincie Zeeland al jaren intensief betrokken zijn bij de voorbereidingen van de mogelijke komst van de kerncentrales en het gevoel kunnen hebben in een "wachtstand" te staan. Aangezien het Rijk-Regiopakket wordt voorbereid in een fase waarin nog geen locatiekeuze is gemaakt, zal op een aantal punten getemporeerd moeten worden. Dit vergt van de betrokken regionale overheden dat zij in

³ <https://www.windindezeilen.nl/>

⁴ <https://www.nijbegun.nl/>

⁵ <https://www.edfenergy.com/energy/nuclear-new-build-projects/hinkley-point-c>

gezamenlijkheid op een gelijk tempo blijven optrekken. Het is daarbij zaak om ons primair te richten op de onderwerpen waar de partijen binnen het kernteam gedeelde zorgen en kansen zien. Een open houding over mogelijk uiteenlopende regionale ambities, perspectieven en verwachtingen en een zorgvuldige manier van elkaar tijdig informeren blijven in deze fase van belang. Na de bekendmaking van de voorlopige locatiekeuze wordt opnieuw gekeken hoe de partijen op een efficiënte manier samen kunnen werken.

Met de komst van diverse (Rijks)energieprojecten, zoals mogelijk de nieuwe kerncentrales, werken de regionale partijen in de tussentijd eveneens aan zogenaamde no-regret maatregelen. Dit zijn voorinvesteringen die bijdragen aan de realisatie van de verschillende projecten in de regio die te allen tijde voordeel opleveren voor de regio. Zo wordt er onder andere gewerkt aan het ontwikkelen van een nucleair kenniscluster in Zeeland en wordt er onderzocht hoe aan de (groeiende) huisvestingsvraag voldaan kan worden. In mijn volgende adviesbrief zal ik hier nader op ingaan.

Communicatie en participatie

In mijn tweede adviesbrief op 28 juli j.l.⁶ heb ik gemeld dat de provincie Zeeland, gemeenten Borsele, Vlissingen en Terneuzen (in samenwerking met de gemeente Sluis) vanaf september 2025 hun participatietrajecten zijn gestart (of hebben voortgezet) door het organiseren van verschillende bijeenkomsten. Op dit moment zijn deze participatiebijeenkomsten afgerond. Deze bijeenkomsten zijn constructief verlopen, waarbij de organiserende partijen zoveel mogelijk aandacht hebben besteed aan onderlinge afstemming om “participatiemoedigheid” te voorkomen. Ik wil hierbij mijn dank uitspreken aan alle betrokkenen voor hun bijdrage aan de goede voorbereiding en uitvoering van deze bijeenkomsten.

In afwachting van de reactie van de colleges, raden en staten in het eerste kwartaal van 2026 op deze uitkomsten heeft het kernteam kennisgenomen van de eerste gedeelde resultaten. Zodra deze uitkomsten door de colleges zijn vastgesteld, zal het kernteam deze analyseren en bespreken. Hierbij zal het kernteam dan ook een onderscheid maken tussen de locatie-specifieke en niet-locatie-specifieke gestelde voorwaarden, zorgen en kansen waarbij de locatie-ongebonden onderwerpen als eerste verder uitgewerkt worden. Ook zal het kernteam bekijken op welk detailniveau afspraken vastgelegd kunnen worden in het voorlopig Rijk-Regiopakket.

Informeren bestuurders, raden en staten

Op 8 september j.l. heb ik de betrokken colleges, gemeenteraden en provinciale staten in een bijeenkomst geïnformeerd over de laatste stand van zaken rondom de aanleiding, status en het vervolgproces van het Rijk-Regiopakket. De sessie bood de ruimte om aanvullende vragen te stellen over het Rijk-Regiopakket en de projectprocedure. Uit deze vragen kwam naar voren dat er bij sommige aanwezigen nog onduidelijkheid bestaat over mijn exacte rol als gebiedsverbinder. Zoals vermeld in de intentieverklaring van 11 september 2024⁷ vervul ik als gebiedsverbinder een brugfunctie tussen Rijk, provincie Zeeland en de gemeenten Borsele, Vlissingen en Terneuzen. Ik adviseer deze partijen gevraagd en ongevraagd in het formuleren van het Rijk-Regiopakket, waarbij onderwerpen als de locatiekeuze en technologieleverancier buiten mijn invloedssfeer liggen. Ik spreek graag mijn dank uit aan de aanwezigen voor hun inbreng en betrokkenheid.

Ik ben voornemens om na de gemeenteraadsverkiezingen op 18 maart 2026 een tweede raden- en statenbijeenkomst te houden voor de gemeenten Vlissingen, Terneuzen en Borsele en de provincie Zeeland. Aanvullend zal ik de komende periode nader kennismaken met de bestuurders van buurgemeenten om hen te informeren over het Rijk-Regiopakket. Ik waardeer de inzet die de

⁶ <https://www.overkernenergie.nl/documenten/2025/07/29/tweede-adviesbrief-gebiedsverbinder-kernenergie-zeeland-ontvangen>

⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/09/11/bijlage-2-intentieverklaring>

kernteampartijen doen om oog te houden voor de brede betrokkenheid van onder andere buurgemeenten.

Rol NEO NL

De afgelopen periode heb ik vragen gekregen over welke rol de beleidsdeelneming NEO NL zal spelen. In de kamerbrief van 17 oktober 2025⁸ heeft het kabinet het voornemen uitgesproken om NEO NL op te richten. *Deze organisatie heeft als doel het (doen) bouwen en (doen) exploiteren van kerncentrales en kernreactoren in Nederland, alsmede de voorbereiding daarvan, onder meer ten bate van het publieke belang van de energievoorziening in Nederland. Deze vennootschap zal een voldoende deskundige partij moeten zijn bij het aangaan van het contract met de technologieleverancier en ook al bij de daaraan voorafgaande onderhandelingen.* NEO NL bouwt momenteel aan een organisatie waarmee zij straks in staat is invulling te geven aan dit doel. Wat onder de “scope” van deze technologieleverancier valt en wat daarbuiten, is een onderdeel van de onderhandelingen tussen de technologieleveranciers en NEO NL. Hierover wordt meer duidelijk zodra achtereenvolgens de locatie en de technologieleverancier bekend zijn.

Governance en besluitvorming Rijk-Regiopakket

In de komende periode werkt het kernteam stapsgewijs toe naar een passende governancestructuur voor het Rijk-Regiopakket. Deze structuur moet borgen dat de afspraken binnen het pakket adequaat uitgevoerd kunnen worden in de periode dat de bouw van de kerncentrales wordt voorbereid en uitgevoerd, alsmede gedurende de exploitatiefase. Hierbij wordt expliciet rekening gehouden met de diverse (voorbereidende) werkzaamheden die in de regio zullen plaatsvinden en welke partijen betrokken moeten worden in de uitvoering hiervan. Parallel hieraan bespreken de kernteampartijen het te volgen besluitvormingsproces waarbij wordt ingezet op een eenduidig proces voor alle partijen.

Interdepartementale stuurgroep

In mijn eerste en tweede adviesbrief van 18 december 2024 en 28 juli 2025 heb ik geadviseerd om een interdepartementale stuurgroep op te richten. Het Rijk heeft stappen gezet om een samenhangende besluitvorming vanuit het Rijk te organiseren. Zij hebben de interdepartementale sturing opgedeeld in drie onderwerpen: de ruimtelijke puzzel van projecten, het Rijk-Regiopakket en Toekomstperspectief Zeeland 2050⁹. Voor het Rijk-Regiopakket is de wijze van de integrale aanspreekbaarheid van het Rijk vastgelegd via een werkgroep Rijk-Regiopakket binnen de brede nucleaire overlegstructuur van het Rijk. Het Bestuurlijk Overleg Grootschalige Energietransitie en Leefkwaliteit Zeeland (BO GELZ) functioneert als de stuurgroep voor het Rijk-Regio pakket. Ik ben positief over het feit dat het Rijk stappen zet richting de interdepartementale sturing. Ik zal regelmatig beoordelen of dit een werkbare en effectieve aanpak is.

⁸ <https://open.overheid.nl/documenten/14ec9eb5-aa3f-4ee1-acc-7c3d1fb4ae31/file>

⁹ <https://open.overheid.nl/documenten/500bc7b9-9b90-4835-99ff-35eb34d9d731/file>

3. Advies

- Gezien de belangrijke rol die NEO NL in de toekomst zal spelen met name bij de totstandkoming van concrete afspraken over de nadere uitwerking van het Rijk-Regiopakket na de locatiekeuze en de selectie van de technologieleverancier, is tijdige betrokkenheid van NEO NL bij het kernteam Rijk-Regiopakket en de betrokken regionale partijen van belang. Hierdoor kan NEO NL tijdig kennis nemen van de zorgen en kansen van de omgeving en deze, waar nodig, mee te nemen in eventuele voorbereidende werkzaamheden.
- Het totale traject van de bouw van de kerncentrales en de uitvoering van het bijbehorende Rijk-Regiopakket vragen van alle betrokkenen een lange adem. Het is belangrijk om als overheden op een gelijk tempo in gezamenlijkheid op te blijven trekken. Blijf op ambtelijk en bestuurlijk niveau elkaars (gedeelde) zorgen en kansen zien, maar ben ook open over mogelijk uiteenlopende ambities, perspectieven en verwachtingen.
- Ik heb begrip voor de partijen die het gevoel hebben in een “wachtstand” te staan. Het werk van de partijen in het kernteam blijft echter afhankelijk van de formele processtappen. Werk als overheden samen om stapsgewijs inzichtelijk te maken wanneer welke informatie en studies beschikbaar komen, zodat de communicatie en vervolgacties hierover goed op elkaar afgestemd kunnen worden.

4. Afsluiting

Met deze derde adviesbrief, tevens tussenbalans, hoop ik bij te dragen aan een goede opvolging van de eerder uitgebrachte adviezen en een soepele voortgang van het verdere proces. Ik dank alle partijen voor hun grote betrokkenheid en inzet om dit proces tot een uitkomst te laten leiden die kan rekenen op breed draagvlak.

Met vriendelijke groet,

Raymond Knops
Gebiedsverbinder Rijk-Regiopakket Zeeland